

Kodukeskkool

Toimetajad: Julius Grüntal, Ernst Peterson, Gustav Puu.

Toimetuse liikmed: Dr. O. Bekman, R. Gutman, E. Kimmel, A. Kurvits, mag. phil. M. Meiusi, V. Orav, V. Peet, Emma Peterson, H. Pezold, P. Sepp, E. Susi, R. Stümper, H. Tehver, P. Viires ja A. Öunapuu.

I. klass

28. õppenädal

Eesti Hariduse Sõprade Seltsi väljaanne

Tallinnas, Estonia pst. 15

1933

1. Emakeel,

Keeleõpetus. Koostage § 145 põhjal kolmanda pöördkonna I alaliigi peamuudete tabel sõnadest: *siduma, sadama, põdema, kuduma, sündima, tekkima, saagima, pakkuma, sattuma, sulgema, lõppema, kasvama.* Täiendage seda § 146 põhjal sõnadega: *vedama, pidama, (näit. lugu pidama), pidama (= kohustatud olema), nägema, tegema, käskima, uskuma.*

Vaadeldge seda tabelit ja tehke kokkuvõtte, pärast võrrelge järgnevaga:

ma-tegevusnimi on kahesilbiline ja tugevas astmes, -ma ees seisab vokaal,

da-tegevusnimi — tugevas astmes, -ma asemel tulnud -da (*siduda, sadada, sulgeda, lõppeda, kasvada*); erijuhtum: *näha, teha.*

Kindla k.-v. oleviku I p. esineb nõrgas astmes (*seon, põen, tekin, satun, sulen, lõpen, käsin, pean*).

K. k.-v. mineviku III p. on alati tugevas astmes (nagu *ma-tegevusnimi*), lõpul -s (*sadas, kudus, tekkis, saagis, sattus, sulges, lõppes, kasvas, pidas, käskis, uskus*); erandlikult i-tunnusega: *pidi (= oli kohustatud), nägi, tegi,*

nud-kesksõna on tugevas astmes; *da-tegevusnime lõpu asemele* tuleb -nud (*sadanud, kudunud, tekkinud, saaginud, sulgenud, kas-*

vanud, pidanud, käskinud); erand juhtumid: näinud, teinud.

Umbisikulise t.-m. k. k.-v. olevik (kse-olevik) on nõrgas astmes (seotakse, sajatakse, kujutakse e. kootakse, sünnitakse, tekitakse, saetakse, satutakse, suletakse, lõpetakse). Tähele panna vorme: veetakse, peetakse, peetakse, nähakse, tehakse, kästakse, kistakse!

tud-kesksõna on nõrgas astmes (seotud, sajatud, kujutud e. kootud, sünnitud, tekitud satutud, suletud, lõpetud, kasvatud jne.); erandsõnu märkida: veetud, peetud, peatud, nähtud, tehtud, kästud, kistud, ustud e. usutud.

§ 147 põhjal koostage tabel ka II alaliigist (-ma ees konsonant), täiendades tabelit v-kesksõnaga: *tapma, lõpma, väitma* (= lösiarvamusena esitama), *päästma; kündma, needma, püüdma, hoidma; kuulma, naerma, veenma* (= oma arvamusele viima); *tõusma, maitsma; puskma; jätma, katma, kütma, matma, võtma, maksma, peksma, lüpsma, jooksmata*.

Vaadeldge ning tehke kokkuvõtte:

ma-tegevusnimi on tugevas astmes, -ma ees kaashäälik ja üks silp.

da-tegevusnimes 1) *puudub* -da lõpust -d-, kui *ma-tegevusnimes* on -ma ees -p-, -t- või -d- (tappa, lõppa, väita, jätta, katta, kütta, matta, künda); kui -ma ees on -e-, -n-, -r-, siis esineb -da (kuulda, naerda, veenda); kui

-ma ees on *s*, siis tuleb *-ta* (tõusta, maitsta, pusta, joosta). Sõnadel maksa, peksa, lüpsa, küpsa on teine vorm: maksta, peksta jne.

K. k.-v. oleviku I p. on nõrgas astmes (tapan, väidan, näen, veenan (II silbivälde), pusen, jätan).

K. k.-v. mineviku III p. on tugevas astmes, *-s* ees on alati *-i-* (ma-tegevusn. tüvele liitub *-is*) (tappis, lõppis, hoidis, veenis, maitsis, laskis, puskis, jättis, maksis, jooksis).

V-kesksõnas on *-v* ees alati *-e-* (§ 131 a) tugevas astmes nagu alati (tappev, väitev, päästev, kündev, kuulev, veenev, tõusev, võttev, maksev, jooksev).

nud-kesksõna on tugevas astmes (tapnud, lõpnud, väitnud, kündnud e. künnud, neednud, naernud, veennud, pusknud, peksnud, joosnud).

kse-olevik: tapetakse, lõpetakse, väidetakse, päästetakse, jäetakse, kaetakse, köetakse, võetakse, mäetakse (*-takse* ees on *k. k.-v. oleviku -a-* asemele *-e-* tulnud); kuuldakse, naerdakse, veendakse (*-e-*, *-n-*, *-r-* järel esineb *-dakse*; III silbivältes); tõustakse, maitstakse, pustakse, joostakse (*-s-* järel on *-takse*; III silbivältes); makstakse e. maksetakse, pekstakse e. peksetakse, lüpstakse e. lüpsetakse, küpstakse e. küpsetakse (kaks vormi).

tud-kesksõna: tapetud, lõpetud, väidetud, päästetud, jäetud, kaetud, köetud, võetud, mäe-

tud, (-tud ees -e-); kuul*dud*, naer*dud*, veend*ud* (-l-, -n-, -r- järel -dud; III silbivältes); tõustud, maitstud, pustud, joostud (III silbivältes); makstud e. maksetud jne.

Kirjandus. Lugege läbi Emk'ist „Kuninga-
poeg kosib vaese tütarlapse“ lk. 202—227.

Mõelge läbi ja vastake kirjalikult oma
vihikus järgmistele küsimustele:

Millised omadused pidid olema meie räh-
va arvates tütarlapsel, keda kas või kuningas
võis kosida? Millised omadused takistasid
head edu? Kes oli harilikult positiivsete (heade)
külgede omanikuks? Kes negatiivsete (pahade)?
Kust tuli abi vaeslapsel või muidu tagakiusa-
tule?

Teame ju, et viisakad kombed, hea üles-
astumine, suured oskused jne. nõuavad peale
loomulikkude eelduste veel tublit kasvatust,
korralikku juhatust ning üldse tõesedat tööd.
Kuidas on aga muinasjuttude pailapsed need
omandanud? Millega seletada, et muinasjutt
laseb lõpuks tagakiusatule õnnel naeratada?
Mis ootas kiusajat?

Nii tasus fantaasia (mõttekujutus) raskes elus
väevlejale tä kannatused ning kergendas tema
elupäevi.

2. Matemaatika.

Kõige pealt palun andestada, et jätsin Teid eelmisel nädalal tööta. Tõsine sündmus isiklikus elus takistas mind mõtlemast minu kohustustele.

Eelseisval nädalal lõpetame peatüki suunatud arvudest, peatudes veidi ka mõistetel viga ja hälve, ja uurime õige lähedalt rööpkülikut, kasutades selle omadusi kolmnurga mõningate omaduste avastamiseks. Teil tuleb töötada läbi R I lk. 119—124 (harjutis XXII) ja N I §§ 55, 56 ja 57.

R I lk. 120 ül. 4. j. t. Lühend e. Kr. tähendab enne Kristuse sündi.

Ül. 9. Tavaliselt termomeetril nullpunktiks on punkt, kus asub termomeetri vedeliku samba ots, kui termomeetri ümber on sulav jää; see on nõnda nimetatud jää sulamise ehk vee hangumise punkt.

Käesolevas ülesandes mõeldud termomeetril nullpunkt asub 112° võrra madalamal. P-skaala tähendab säärase piirituse termomeetri numbrilauda.

Lk. 121, ül. 10. Täpsemalt — ajaarvamise algus oli 14. juulil 1792. Teie oletage, et tolles ajaarvamises aasta algus langeb ühte meie omaga, s. t. 31. detsembril kell 24 või 1. jaanuaril kell 0.

Ül. 11. Maksimum tähendab suurim, kõrgeim; miinimum tähendab vähim, madalaim.

Lk. 122, ül. 13. Pöörge tähelepanu viimasele küsimusele ja pidage vastus meeles.

Ül. 14. Ülakoma tähendab siin nurgaminitit, s. o. üht kuuekümnendikku nurgakraadist.

Ül. 15. Mõõtmissaaduste kõikumispiirkonna all mõeldakse vahemikku leitud maksimumi ja miinimumi vahel.

Ül. 16. Siin nõutud aritmeetilise keskmise määramiseviisi tahaksin Teile kõigiti soovitada: ta võimaldab sagedasti töö kokkuhoidu. Vaadake, kuidas see toimuks näit.: ül. 12. puhul.

$$\begin{array}{r|l|l}
 6,87 & & +0,07 \\
 6,75 & & -0,05 \\
 6,77 & 6,80 & -0,03 \\
 6,73 & & -0,07 \\
 6,76 & & -0,04 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 6,80 \\
 -0,12 : 5 = -0,024 \\
 \hline
 \text{a. k.} = 6,776
 \end{array}$$

Esimeses lahtris on antud suurused, teises — oletatav keskmine, (Rl. ütleb „esialgne keskmine“), kolmandas lahtris on üksikute mõõtmissaaduste hälbed oletatavast keskmisest (näit. $6,87 - 6,80 = 0,07$; $6,75 - 6,80 = -0,05$); kolmanda lahtri all on hälvete summa ($-0,12$); selle jagatis viiega, sest antud oli viis suurust

($-0,024$), ongi oletatava keskmise parandus, mis tuleb liita sellele, et saada aritmeetiline keskmine: $6,80 + (-0,024) = 6,776$.

Mõttekäik, millele põhjeneb see toiming, on lihtis: hälvete summa aritmeetilise keskmise puhul peaks olema null; meil on see summa aga ($-0,12$), tähendab meie esialgne keskmine oli liig suur, teda tuleb parandada.

Lk. 124. Kasulik on täiendada tabel veel ühe reaga: Büroo kulud ($-$) või tulud ($+$). Esimeses veerus seisaks selles reas -15.000 , viimases $+3520$.

N I. Harilikult, kui kõneldakse rööpkülükust (parallelogrammist), siis ei taheta mõelda rombile, ristkülikule ega ruudule. Tegelikult kuuluvad need viimased aga ka rööpkülükute perre, s. t. kõik rööpkülüku omadused on ka rombil, ristkülikul ja ruudul, kuid viimastel on veel eriomadusi, mida ei leidu igal rööpkülükul. Ei saa pidada häiks ülesannete 120 ja 121 küsimusi. Õigem oleks nõnda: „nimeta ristküliku rombi omadusi, mis leiduvad ka parallelogrammil! Nimeta ristküliku (rombi) omadusi, mida ei ole igal parallelogrammil!

Kuidas saab teha kindlaks, 1) kas antud nelinurk on rööpkülük, 2) missugusesse eriliiki kuulub antud rööpkülük?

3. Loodusteadus.

Vaatleme üheidulehelistest taimedest veel üht sugukonda.

Sgk. Käpalised.

Kuradikäpp. 1. Kasvukoht. Aasadel, võsastikkudes.

2. Vars ümmargune, särikas.

3. Lehed süstjad, mustade täpetega, rööpsoonelised.

4. Õis. Kattelahed ühevärvilised, lillad, kahes ringis, kummaski 3 lehte. Välisringi (tupp) lehtedest on alumine teistest suurem, kolmehölmaline, nimetatakse meehuuleks, on arenenud taga kannuseks. Siseringi lehekesed (kroon) on koondunud ülal kiivriks.

Tolmukaid üks; emaka sigimik on allpool õielehtede kinnitamise kohta (seda nägime ka karikakral).

Tolmuterad on väikesed, kokkukleepunud, asetuvad tolmuakotis kahes pesas. Nad jäävad koos tolmutaja putuka pea külge, kui see õiest mett võtab (joon. 100); sealt satuvad nad teise õie emakasuudmele, kui putukas pistab pea teise õide. Õitseb suve esimesel poolel.

5. Vili kupar; seemned väga väikesed, neid levitab tuul. Seemne toidutagavarast ei jätku uue taime elujõuliseks saamiseni. Seeme areneb idanemisel suureks ainult sel puhul, kui satub kokku pinnases elutseva seenega.

Nende vahel tekib sümbioos, seene abil võtab idu maa seest toitu ja kasvab.

6. Juurtesse kogub taim suvel toitu tagavaraks. Juured paisuvad jämedaks ja omandavad käetaolise kuju, sellest taime nimi. Järgmisel aastal võtab taim sellest tagavarast toitu, pärast kogub seda uutesse juurtesse. Maast välja võetud taimel on kaks „käppa“, üks must, millest toitu tarvitatud, teine värske valge, mis elab üle talve; musta käpa järele on taim saanud nime.

7. **Teised käpalised.** Meie heinamaadel ja metsades kasvab käpalisi palju; mõnedel lõhnavad õied hästi, nagu käokeelel. Soojadel maadel kasvab neid suurte õitega; neid nimetatakse orhideedeks; L.-Ameerikas tolmutavad neid linnud — kolibriid.

Sellega lõpetame üksikute sugukondade esindajate vaatluse ja asume üld-botaaniliste teadmiste kogumisele.

Katteseemneliste jagunemine.

Hõimkond katteseemnelised jagunevad kahte klassi: kahe- ja üheidulehelisteks. Nende mõistete selgitamiseks peab vaatlema seemneid. Võtame herne ja rukki terad. Laseme neid enne liguneda paar päeva vees, et oleks hõlpsam vaadelda.

Hernes on kujult ümmarjas, kaetud nahaga; hernes on arenenud seemnepungast,

nahk — punga kattest; ühes kohas näeme kare-
redust, selle kohaga oli ta kinnitatud kauna
külge. Kareduse lähedal on auguke, see on
olemas juba seemnepungas; läbi selle auguke-
se tungivad seemnepungakesse tolmutera tuu-
ma osad; idanemisel tungib tema läbi seem-
nesse vesi ja sealt ajab end välja juureke.

Naha all on kaks herne poolt, need on
seotud ainult ühes kohas; neid nimetatakse
idulehtedeks, nende vahel asub idu. Sel-
lest paistab välja juureke; poolmete ühenda-
jaks on idu varreke ja poolmete vahel peidus
on idulehekesed.

Idulehed on paksud, sest neis asub seem-
ne toidutagavara; seda tarvitab toiduks idane-
misel idu. Umbes sarnase ehitusega on ka ka-
seliste, tatraliste, ristõieliste, roosõieliste, lib-
likõieliste, mugulaliste, korvõieliste ja paljude
teiste taimede seemned. Et neil kaks idulehte
on, siis nimetataksegi neid kaheidulehe-
listeks taimedeks.

Rukkiteris on ühest otsast terav, tei-
sest tömp. Teravas otsas asub idu. Seda on
palja silmaga raske näha. Idul on juureke,
varreke ja leheke; ta lamab idulehel, olles
varrekesega sellele kinnitunud. Iduleht on õhu-
ke kileke, temas ei ole toidutagavara — joon.
121; see asub idust teisel pool idulehte ja moo-
dustab terise kogu. Rukki terises on üks idu-

leht, sellep. nimetatakse rukist üheiduleheliseks taimeks. Üheidulehelised on veel kõik kõrrelised, liilialised, käpalised ja palju teisi.

Klassid jagunevad seltsideks (seda jaotust meie ei õppinud), seltsid sugukondadeks. Meie õppisime esindajaid 10 sugukonnast. Sugukonnad on saanud oma nimed väga erinevalt: kaselised ja tatralsed — taimedest, ristõielised, liblikõielised — õitest; mugulalised, käpalised — mugulatest; kõrrelised — vartest jne.

Sugukonnad jagunevad perekondadeks, need liikideks, liigid teisenditeks jne. Sugukonda kuulub palju perekondi, näit. liblikõieliste sgk.: herned, oad, läätsad, ristikhein jne.; perekonda palju liike. Iga taime nim. kahe nimega — perekonna ja liigi nimega (nagu loomadki); näit. arukask, sookask, vaevakask. Kask on perekonna-, aru-, soo-, vaeva- — liigi nimed.

4. Ajalugu.

Katse kohendada Rooma kõdunevat keisrriiki Diocletianuse ja Constantinuse reformide kaudu. Hästi ära õppida!

Vt. J. A. lk. 185—191.

Parandada lk. 185 rida 5 alt:

Septimus p. o. Septimius.

5. Saksa keel.

Lb. Nr. 106. Ein Dieb wider Willen.

I. W.: seinem Gasthause zu — oma vöö-rastemaja poole; dicht an ihm vorüber = ganz nahe an ihm vorüber; doch = aber; die Uhr her = gib die Uhr her — anna kell kätte; sondern — vaid; was er nur laufen konnte = so schnell er laufen konnte; seine eigene Uhr = seine Uhr; behalten, behielt, behalten — endale jätma; verlassen — lahkuma; da er fürchtete = weil er fürchtete.

II. Asp. Quirinal [kvi:ri'na:], Polizei [po:li:'tsai], Franzose [fran'tso:zə].

III. Stellen Sie Fragen zur gelesenen Geschichte. Sch.: Was sagt ein altes Sprichwort von der Nacht? Wann ist es in der Nacht gemütlich? Wohin ging einst ein Engländer in einer dunklen Nacht? In welcher Stadt war es? Wie ging plötzlich ein Fremder an ihm vorüber? Warum griff der Engländer rasch in seine Westentasche? Fand er seine Uhr in der Westentasche? Was tat er nun? Was schrie er beim Laufen? Wie schrie er? Wollte der Fremde die Uhr abgeben? Wo holte der Engländer den Fremden ein? Was tat der Fremde dort? Wie kam der Engländer nun zurück in sein Gasthaus? Warum erstaunte er, als er in sein Zimmer trat? Wo sah er seine Uhr liegen?

Wie kam seine Uhr dorthin? Was war am nächsten Morgen in allen römischen Zeitungen zu lesen? Was machte der Engländer mit der fremden Uhr? Wissen wir, ob der Franzose seine Uhr von der Polizei abgeholt hat? Warum hat er vielleicht gleich Rom verlassen?

IV Üb. Ergänze das Plusquamperfekt durch das richtige Hilfsverb. Nach dem der Vater gestorben —, hatten die Kinder schwere Tage. Nachdem der Engländer seine Uhr auf dem Tische bemerkt —, brachte er die fremde Uhr zur Polizei. Als die Blätter verwelkt —, fielen sie zur Erde. Als es kalt geworden —, heizten wir die Öfen. Da wir den ganzen Tag zu Hause gewesen —, wußten wir nicht, was geschehen —. „Als er ins Zimmer trat, — das Unglück schon geschehen. Ich war sehr müde, obgleich ich lange geschlafen —.

Sch : gestorben war; bemerkt hatte; verwelkt waren; geworden war; gewesen war; geschehen war, geschlafen hatte.

Lb: Nr. 107. Der Pfarrer und der Küster.

I W. 3. r. alt: schrei (trükiviga) peab olema — schrie; 1. r. alt: nur peab olema mir; sagte zu ihm = sagte ihm; deshalb = darum; ich mag es wohl — ma tahan küll; lauten — kōlama; die zweite Frage lautete — teine küsimus kōlas; nach deiner Meinung — sinu arvates; ei — noch.

II Stellen Sie Fragen zur gelesenen Geschichte. Sch.: Was schrie der übermütige Pfarrer von weitem, wenn ihm jemand entgegenkam? Was sagte der König dem Pfarrer, als dieser auch ihm diese Worte zurief? Was sollte mit dem Pfarrer geschehen, wenn er die Fragen nicht beantworten konnte? Zu wem ging der Pfarrer nun? Was für ein Mann war der Küster? Was sollte der Küster tun? War der Küster bereit an des Pfarrers Stelle zum König zu gehen? Wo empfing der König den Küster? Was fragte er den Küster zuerst? Was antwortete der Küster und wie erklärte er seine Antwort? Wie lautete die zweite Frage? Wie beantwortete der Küster diese Frage? Was fragte der König den Küster noch? Was sagte der Küster nun? War der König zufrieden mit den Antworten des Küsters und was sagte er ihm endlich?

III Stellen Sie das richtige Hilfsverb: Ich — zu Hause geblieben, ich — krank gewesen, ich — im Bett gelegen, der Arzt — zu mir gekommen, er — mir eine Arznei verschrieben, ich — gesund geworden und — wieder hinausgegangen.

Sch.: ich bin geblieben; ich bin gewesen; ich habe gelegen; ist gekommen; er hat verschrieben; ich bin geworden; ich bin hinausgegangen.

Lb. Nr. 108. Der Doktor und seine Patienten. (Sõna „Pazient“ äsemel peab olema „Patient“).

I W. sie los zu werden — nendest lahti saada; halten = anhalten; treffen — kohutama; Doktor (trükiviga); seit einigen Tagen = schon einige Tage — juba mitu päeva; dagegen — selle vastu; er zeigte sich teilnehmend = er war sehr teilnehmend; machen Sie die Augen zu — schließen Sie die Augen; dieselben = sie (die Augen); eher — enne kui; glaubte, daß er verrückt sei — arvas ta olevat hullu; ziemlich — kaunis; bedürfen, bedurfte, bedurft — vajama.

II Asp. Patient [pa'tsjent], Polizist [po:l'i'tsist].

III Stellen Sie Fragen zum Gelesenen. Sch. Wo fragten viele Patienten einen gutherzigen Arzt in einer kleinen Stadt um Rat? Was geschah sobald er sich auf der Straße zeigte? Wie wurde ihm das endlich? Was beschloß er zu tun? Was tat einmal ein Patient, der ihn im Wagen fahren sah? Was sagte er dem Doktor? Wie zeigte sich der Doktor? Was sollte der Kranke tun? Was tat der Doktor als der Patient die Augen geschlossen hatte? Warum merkte der Patient nicht, daß der Doktor fortfuhr? Wer sammelte sich um den Patienten? Was glaubte

ein Polizist, der ihn mit ausgestreckter Zunge stehen sah? Was wollte der Polizist tun? Wie ging der Patient nach Hause? Wer begleitete ihn? Wo wurde diese Geschichte bald bekannt? Wohin gingen die Patienten von nun an, wen sie des Doktors Rat bedurften?

Üb. Ergänzen Sie durch die richtige Endung: In unser — Schlafzimmer stehen zwei Bett —. Jeder Mensch hat zwei Auge — und zwei Ohr —. Im Sommer trage ich leichte Hemd —. Eine Schnur hat zwei Ende —.

Sch. die Wörter: das Auge, das Ohr, das Bett, das Hemd, das Ende haben im Plural die Endung en (n).

Lb. N 120. Das Blättlein Naseweis.

I. W. Vor sich hin — enda ette; ach, daß ich kein Falter bin — kahju, et ma ei ole liblikas; ward's Blättlein = wurde das Blättlein; ach, war das eine Pracht — küll see oli toredus; nicht lange so rauschte = bald rauschte; als wie im Traum — nagu unes.

II. Lernen Sie das Gedicht „Blättlein Naseweis“ auswendig (pähe).

III. Üb. 1. Schreiben Sie aus dem Gedicht „Blättlein Naseweis“ alle Verben in den Grundformen (algvormid) nieder. Sch.: sitzen saß, gesessen; träumen, träumte, geträumt;

seufzen, -te, -t; sein, war, gewesen; kommen, kam, gekommen; gehen, ging, gegangen; sehen, sah, gesehen; werden, wurde (ward), geworden; rauschen, -te, -t; machen, -te, -t; tragen, trug, getragen; jauchzen, -te, -t; gaukeln, -te, -t; schaukeln, -te, -t; rufen, rief, gerufen; wollen, -te, -t; beten, -ete, et; liegen, lag, gelegen; sprechen, sprach, gesprochen.

Üb. 2. Schreiben Sie aus diesem Gedicht alle Substantive im Nominativ des Plurals nieder. Sch. die Blättlein, die Blätter, die Bäume, die Falter, die Nächte, die Herbstwinde, die Lüfte, die Herbststürme, die Heidegräser, die Halme, die Träume, die Zweige.

6. Maateadus.

Aafrika (ligi 30 milj. km² ja umbes 150 milj. el.) on eraldatud Aasiast Sues'i kanali, Punase mere ja Bab-el-Mandeb'i väina läbi. Euroopast eraldab teda Vahe-meri ja Gibraltari väin.

Aafrika ulatus põhjast lõunasse on üle 8000 km ja läänest itta ligi 7500 km. Aafrika rannik on vähe liigestatud. (Leida kaardilt tähtsamad saared, poolsaared ja lahed.

Pinnaehituselt on Aafrika enamasti kiltmaa. Madalmikud võtavad enda alla väikese osa Aafrika üldpinnast ja nad esinevad

pea ainult ranniku aladel. Aafrika mäed koosnevad suuremalt osalt vanadest tõmpmägedest, kuna kurdmäestikke harva esineb.

Kliimaliselt on suurem osa Aafrikast palav-vöös ja seetõttu siin temperatuur kõrge. Sademeid on rikkalikult ainult ekvatoriaalalal, mujal on sademeid vähe ja seepärast võtavad kõrbed suured maaalad enda alla.

Looduslikkude olude põhjal jaotatakse Aafrika järgmistesse osadesse: Põhja-Aafrika, Sudaan, Kesk-Aafrika ja Aafrika saared.

Atlasemaad võtavad enda alla Põhja-Aafrika loodeosa. See on mäGINE ala, kõrgete kurdmägedega, mis kuni 4500 m kõrgusele tõusevad (kõrg-Atlases). Idapoolsete Tell-Atlase ja Sahara-Atlase vahele jääb nn. Šotikiltmaa perioodiliste soolajärvede nn. šotidega. Atlasemaade kliima on lähistroopiline, soe, talvevihmade ja suvisõ kuivusega nn. vahemere kliima. Rannikul ja mägede nõlvadel on sademeid rohkem; siin levivad metsad ja kultuurmaistud. Sisemaa pool aga rohtla ja poolkõrb, mis kõrbeks üle läheb. Rahvastik on kirju; esinevad berberid, araablased, maurid, prantslased, itaallased, juudid jt. Tuluäladeks on põllundus, karjandus, aiandus ja ka tööstus. Poliitiliselt kuuluvad Tuneesia (125000

km², 2,2 milj. el.), Alžeeria (575300 km², 6,1 milj. el.) ja Maroko (572000 km², 4,3 milj. el.) Prantsusmaale. Osa Marokost (28000 km², 700000 el.) kuulub Hispaaniale.

Tähtsamad linnad: Alger (230000 el.), Tunis (200000 el.), Oran (150000 el.), Maroko (150000 el.), Casablanca (110000 el.) j. t.

K-Ü. „RAHVAÜLIKOOLI“

RAAMATUTE- JA KOOLI-
TARVETE LAOD

ON KÕIGE SUUREMAD JA VALIKURIKKAMAD EESTIS

*Täielik koolihooaja varustus
õpetajaile ja õpilasile.*

Kõige soodsam ostukoht.

TALLINNAS,

**Harju 48, omas majas
tel. 444-39.**

**Jaani 6, panga majas
tel. 446-67.**

Tellijatele, kes raamatu hinna tasuvad ette rahas või postmarkides, saadetakse raamatud äri kulul kätte.

Vastutav toimetaja: K. A. Herman.

Väljaandja: Eesti Hariduse Sõprade Selts

Firma J. Ratassepp'a trükk, Tallinnas.